

HAI - HUND SOM FRÄMJARE AV AKTIVITET OCH INTEGRITET I DEMENSVÅRDEN

Ett projekt för ökad livskvalitet hos personer med demenssjukdom samt högre arbetstillfredsställelse hos personal i demensvården i Eskilstuna kommun

Hösten 2010 erhöll projektgruppen 354 000 kr från Samhällskontraktet för att arbeta med ett projekt, vars syfte är att utveckla evidensbaserad kunskap om effekter av arbete, träning och kontakt med diplomerade vårdhundar i demensvården. Projektet har genomförts i form av en förstudie inför utvecklingen av ett större och mer omfattande forskningsprojekt.

Förutom den ursprungliga projektgruppen ingår även en forskargrupp och en styrgrupp. Projektgruppen består av: Annika Sjöberg, utvecklingsledare, inriktning demensvård, Anna-Lena Bäckström, leg. arbetsterapeut, Ann Kårefjärd, leg. Arbetsterapeut. Samtliga från Eskilstuna kommun. Heléne Appelgren Engström, universitetsadjunkt samt Lena Nordgren, universitetslektor, båda från Mälardalens högskola.

Forskargruppens medlemmar är: Lene Martin, professor, Gabriella Engström, docent, Heléne Appelgren Engström, universitetsadjunkt samt Lena Nordgren, universitetslektor. Samtliga från Mälardalens högskola.

I styrgruppen ingår: Annika Sjöberg, Lena Nordgren, Anna Axberg, Åsa Eriksson samt Ing-Marie Johansson. De tre sistnämnda är områdeschefer inom Vuxenförvaltningen i Eskilstuna kommun.

PROJEKTETS INNEHÅLL

Åtta demensboenden i Eskilstuna kommun har deltagit. På fyra boenden har personer med demenssjukdom fått systematisk träning ”på recept” med diplomerade vårdhundar.

Legitimerad personal (arbetsterapeuter, sjuksköterskor, sjukgymnaster eller läkare) bedömer tillsammans med omsorgspersonal om en brukare behöver träning med vårdhund och vilka förmågor eller funktioner som i så fall behöver tränas. Därefter skrivs en vårdplan för träningen tillsammans med vårdhundsföraren. Träningen genomförs individuellt utifrån brukarens behov och förmåga. Oftast innebär det 1-2 träningstillfällen under en period av 6-10 veckor. Efter avslutad träning görs en ny bedömning för att se om någon förändring skett och om behov av ytterligare träning finns.

Inom ramen för projektet har systematisk utvärdering skett av brukarnas aktivitetsförmåga, intellektuell förmåga, livskvalitet, symtom, utåtagerande beteenden samt förbrukning av

lugnande och/eller antipsykotiska läkemedel. Bedömningarna har gjorts innan träningsperioden påbörjas, efter avslutad träningsperiod samt tre och sex månader efter avslutad träning. Därutöver har personalen gjort skattningar av sin arbetstillfredsställelse och arbetsrelaterade stress.

För att kunna utvärdera eventuella förändringar har även personer med demenssjukdom samt personal på fyra så kallade kontrollboenden inkluderats. Samma skattningar som på experimentboendena har gjorts, men med skillnaden att brukarna har bedömts vid inklusion samt tre och sex månader efter inklusion. Totalt har i nuläget (september 2011) cirka 30 brukare samt cirka 20 personal inkluderats.

I den kommande uppföljnings-/utvärderingsfasen ska alla inkluderade personer följas enligt planering och data kommer att analyseras. Dessutom kommer intervjuer (individuella samt i grupp) att genomföras med personal på samtliga enheter. Projektet har godkänts vid etisk prövning av Regionala Etikprövningsnämnden i Uppsala (Dnr 2010/437).

UPPSTÅDDA PROBLEM

Datainsamlingen har gått betydligt långsammare än beräknat. Orsakerna till detta har varit flera: 1) De fyra vårdhundsförarna har inte kunnat arbeta i den utsträckning som var planerad (en fick barn i juni och två har varit sjukskrivna). Ytterligare en sjukskrivning är att vänta under hösten (pga. av planerad operation). 2) Det har varit svårt att få kontakt med närstående (vilka ska godkänna brukarnas medverkan i projektet). 3) Omsorgspersonalen har funnit det svårt/tidsödande att fylla i formulären. 4) De informationstillfällen som skulle genomföras på samtliga deltagande demensenheter innan datainsamling kunde påbörjas har varit mycket tidsödande och svåra att genomföra inom rimlig tid. 5) Andra oförutsedda händelser (magsjuka, dödsfall bland brukare m.m.).

De erfarenheter vi har dragit utifrån detta är att vårdhundsförarna inte bör vara placerade på enskilda demensboenden, utan ska vara tillgängliga för samtliga enheter i kommunen. Systemet med endast fyra vårdhundsförare är mycket sårbart. Här behöver resurser finnas för att utbilda fler vårdhundsförare eller för att vid behov anlita "externa" vårdhundsförare. Enkäterna bör inte vara för omfattande och så enkelt utformade som möjligt. Information bör ges i god tid innan datainsamling påbörjas. När finansiering söks måste därför tillräckliga medel avsättas för projektets inledande fas.

PLANER FÖR FORTSATT FORSKNING

Projektet kommer att avslutas under första halvåret 2012. Under den avslutande delen görs uppföljningar och utvärdering av insamlade data. Resultaten och erfarenheterna kommer att utgöra utgångspunkt för ett kommande forskningsprojekt.

ERFARENHETER AV SAMVERKAN MELLAN ESKILSTUNA KOMMUN, HVV OCH SAMHÄLLSKONTRAKTET

Projektgruppens erfarenheter av att samverka har varit mycket goda. Vi har haft ett stort antal möten och ett mycket nära samarbete. Stödet från Eskilstuna kommun och samhällskontraktet har gjort det möjligt för oss att arbeta med projektet och vi har knutit många värdefulla kontakter.

HUR VI HAR INITIERAT OCH SYSTEMATISERAT ARBETET MED PROFESSIONELLA VÅRDHUNDAR

Under projekttiden har riktlinjer för vårdhundsarbete utarbetats och mycket tid har ägnats till att informera personal och anhöriga på demensheterna inom kommunen. Därigenom har vi även fått möjlighet att ta vara på synpunkter av värde. Det har t.ex. handlat om dokumentation, schema och arbetstider för vårdhundsförarna m.m.

FINANSIERING

De medel som erhöles från Samhällskontraktet har använts till att i första hand finansiera tid för att skriva ansökan om etisk prövning samt forskningsansökningar (239 000 kr; Lena Nordgren; totalt 344 timmar) samt för att finansiera en anställning som forskningsassistent under perioden september-december 2011 (ca 110 000 kr; Heléne Appelgren Engström, 30 %). Övriga kostnader: Kontorsmaterial 959 kr, upptryckning av enkäter 4 500 kr.

Finansiering har sökts från:

- Eskilstuna kommun: Erhöll 500 000 kr, vilka har använts till tre tidsbegränsade anställningar som forskningsassistenter: Ann Kårefjärd 25 % (januari-december 2011), Anna-Lena Bäckström 25 % (januari-december 2011), samt Heléne Appelgren Engström 50 % (februari-augusti 2011). Forskningsassistenterna arbetar främst med datainsamling, men även med information och stöd till närstående och/eller omsorgspersonal. Heléne Appelgren Engström arbetar även med bearbetning av insamlad data.
- KP:s Jubileumsfond: Erhöll 50,000 kr hösten 2010.
- Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter: Erhöll 20,000 kr vintern 2010/2011.
- AFA Försäkring: Två skisser (tvåstegsförfarande) har lämnats in: Avslag på båda.
- Agria/Svenska Kennelklubben: Avslag.
- FAS: Avslag.
- Riksbankens Jubileumsfond: Avslag.
- Signhild Engkvists stiftelse: Avslag.
- Svensk Sjuksköterskeförening: Avslag.
- Ulrica Cronés fond: Avslag.

- Capios forskningsstiftelse: Beslut väntas under hösten 2011.
- Vetenskapsrådet: Beslut väntas i november 2011.
- Alzheimerfonden: 1) Vårdutvecklingsbidrag: Avslag., 2) Forskningsbidrag. Beslut i december 2011.
- Vårdalinstitutet: En idéskiss är inlämnad (tvåstegsförfarande). Beslut under vintern 2011/12.
- Martin Bergwalls stiftelse. Besked i januari 2012.

UTFÖRDA AKTIVITETER M.M.

- Projektgruppen har haft ett antal möten inom gruppen samt med vårdhundsförarna.
- Informationsmaterial har utarbetats för deltagande demensenheter.
- Gabriella Engström och Heléne Appelgren Engström utformar en databas i SPSS för databearbetning och analys. De första dataanalyserna kommer att påbörjas i september 2011.
- Vår-sommar 2010: Deltagande i MOPS 1.0 (Ann Kårefjärd, Annika Sjöberg, Lena Nordgren).
- 2010-10-26: Hearing angående MOPS 1.0 (Lena Nordgren).
- 2010-11-08: Möte med Carina Forsman, FoU Sörmland, angående ev. finansiering av projektet (Lena Nordgren; ingen "utdelning").
- 2010-12-24: Stort reportage om vårdhundsteamerna i Eskilstuna-Kuriren på julafton 2010, där forskningsprojektet omnämndes.
- 2011-01-28: Annika Sjöberg inbjuden för att representera Eskilstuna på en dag för erfarenhets- och kunskapsutbyte för chefer och politiker i Uppsala arrangerad av föreningen Hälsans Natur. Annika presenterade vårt projekt och samverkan med Mälardalens Högskola genom samhällskontraktet. Ett 15-tal chefer och politiker deltog. Deltagarna kom från olika delar av landet, från Stenungsund i Söder till Örnsköldsvik i norr.
- 2011-02-18: Två föreläsningar på konferensen "Inspiration och guldkorn" i Örebro (Ann Kårefjärd, Annika Sjöberg samt en vårdhundsförare).
- 2011-03-09: Ansökan om etisk prövning godkänd av Etikprövningsnämnden i Uppsala (Lena Nordgren).
- 2011-03-10: Ingeborg Höök från Vårdhundskolan höll två föreläsningar på Mälardalens högskola.
- Mars 2011: Workshops/seminarier för omsorgs-/vårdpersonal har genomförts vid tre tillfällen under mars på Vilsta Sporthotell.
- 2011-03-25: Presentation av projektet på Vårdvetenskapens dag, Mälardalens högskola (Annika Sjöberg, Lena Nordgren).
- 2011-03-25: Inslag i TV4 Västerås med anledning av Vårdvetenskapens dag.

- Mars-augusti 2011: Ett stort antal informationstillfällen/-möten på arbetsplatsträffar vid samtliga deltagande demensenheter i Eskilstuna kommun.
- April 2011: Annika Sjöberg informerade Kommunala pensionärsrådet och politiker om forskningsprojektet.
- 2011-04-15: Möte med forskargruppen.
- 2011-04-28: Presentation av projektet vid den nordiska konferensen "Kulturens betydelse för hälsan" i Eskilstuna. (Heléne Appelgren Engström, Lena Nordgren).
- Våren -hösten 2011: Lena Nordgren medverkar i det tvärvetenskapliga forskningsprogrammet "Hästen, hunden och den mänskliga hälsan" som utgår från Ersta Sköndal Högskola. Har deltagit vid ett flertal forskarseminarier.
- Våren -hösten 2011: Lena Nordgren deltar i Samhällskontraktets seminarier MOPS 2.0 för att söka ytterligare forskningsmedel.
- Sommaren 2011: Artikel i tidningen Land inför Almedalsveckan.
- Fotoböcker har utformats till de brukare som har tränat med vårdhund (Ann Kårefjärd, Anna-Lena Bäckström).
- En styrgrupp har bildats med representanter från kommunen och högskolan. Gruppen har haft ett flertal möten. (Annika Sjöberg, Lena Nordgren).

PLANER FÖR FORTSATT ARBETE

- För att uppmuntra och tacka omsorgspersonalen för deras deltagande i projektet kommer fruktkorgar att beställas till varje deltagande demensenhet, vilket finansieras av Samhällskontraktet.
- Ett externt vårdhundsteam kommer att anlitas, vilket finansieras av Eskilstuna kommun.
- För att projektets ska kunna slutföras krävs dels finansiering av forskarassistenterna dels av vårdhundsteamet. (Vårdhundsteamet är finansierade av Eskilstuna kommun via projektmedel t.o.m. 2011-12-31. Därefter är det oklart hur finansieringen ska lösas.)

Eskilstuna 2011-09-13

Ann Kårefjärd, Anna-Lena Bäckström, Annika Sjöberg,
Heléne Appelgren Engström, Lena Nordgren